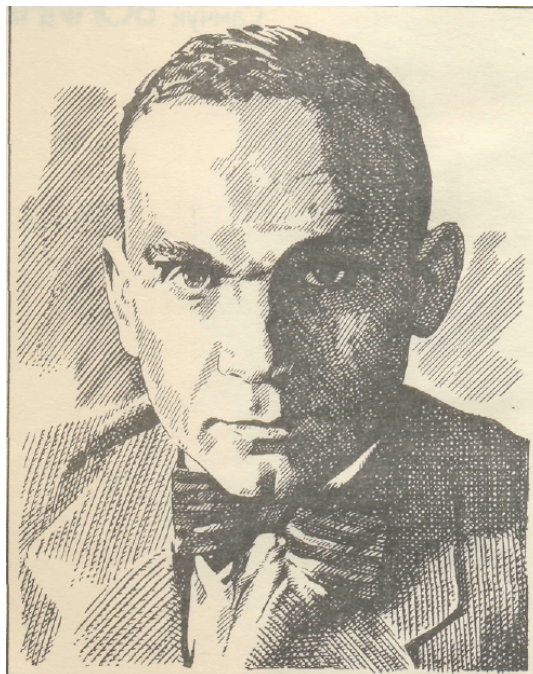

**Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека
імені Михайла Івасюка**

*(Методично-бібліографічні матеріали
до 100-ліття від дня народження Уласа Самчука)*

**Чернівці
2005**

А 76

Підготували:

Оксана Довгань, методист

Редактор:

Іванна Рудько

Комп'ютерний набір:

Ганна Михайлюк

Відповідальна за випуск:

Марія Довгань

А - 76

Апостол чистої правди: Методично-бібліографічні матеріали до 100-ліття від дня народження Уласа Самчука. – Чернівці: ЧОУНБ ім. М.Івасюка, 2005. - 12 с.

“Націю, яку вбивали століттями всіма зброями, повернено до життя протягом десяти років єдиною зброєю слова...”, так писав ще далекого 1955 року письменник Улас Самчук, живучи далеко від рідної України в Канадському місті Торонто. Чужина не вбила в його серці любові до Вітчизни, за незалежність якої він боровся протягом усього свого життя. І зброєю у цій боротьбі для письменника було Слово, літературна справа. Заборонене, слово те нині повернуто українському читачеві. Детально розкрита творчість прозаїка Уласа Самчука кандидатом філологічних наук Степаном Пінчуком. В його статті під назвою “Улас Самчук і його роман-епопея “Волинь”” подається не лише аналіз літературних творів письменника Самчука, а і його життєпис. Він дозволяє читачам познайомитися із біографічними даними письменника.

Народився Улас Олексійович Самчук 20 лютого 1905 року в селі Дермань теперішньої Ровенської області, в селянській родині. Освіту здобував спочатку в сільській школі, далі – Кременецька гімназія. Перервала освіту Самчука мобілізація до строкової служби в польській армії, з якої 1927 року він дезертував, нелегально перейшов кордон до Німеччини, де навчався у Бреславському університеті. Але невдовзі переїхав до Чехословаччини і завершив навчання в Українському вільному університеті в Празі (1929-1931). У цьому місті він жив до 1941 року.

Коли почалася друга світова війна, Улас Самчук переїхав до Львова, а потім у Рівне де редагував газету “Волинь”, яка тут виходила з 1941 по 1943 рік. Але 1942 року редактора було заарештовано. Після війни письменник був ініціатором створення Мистецького Українського Руху (МУР), ставши першим головою цього об’єднання.

1947 року Улас Самчук переїжджає до Торонто, де проживає до кінця свого життя. Помер Улас Олексійович Самчук 1987 року.

ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЛАСА САМЧУКА

(Хронологічним рядком)

Перше оповідання “На старих степах” прозаїк опублікував 1926 року у варшавському журналі “Наша бесіда”.

У 30-ті роки Улас Самчук написав романи “Кулак” та “Гори говорять”. Перший спрямований на захист українського селянства, другий розповідає про боротьбу закарпатських гуцулів за своє соціальне та національне визволення.

З 1929 по 1937 роки письменник працював над трилогією “Волинь”. Цей роман-епопея приніс Уласу Самчуку світову славу.

У 1933 році прозаїк пише роман під назвою “Марія”, у якому розповідає про голодомор в Україні 1932-1933 років.

Помітною подією у світовій літературі стала трилогія Уласа Самчука “Ост”, перший роман якого “Морозів хутір” побачив світ 1948 року, другий “Темнота” - 1955 р. і третій “Втеча від себе” - 1982 р.

Улас Самчук відомий і як автор спогадів: “На білому коні” (1955), “Чого не гоїть вогонь” (1959), “На коні вороному” (1975), “Планета Ді-Пі” (1979).

ЧАСОПИСИ, В ЯКИХ ДРУКУВАВ СВОЇ ТВОРИ УЛАС САМЧУК

Улас Самчук - письменник зі світовим іменем. Воно було відоме у країнах Європи та Америки ще при житті цього автора, який володів унікальним літературним талантом. Досліджували творчість Уласа Самчука багато літературознавців та письменників. Серед них і Марія Білоус-Гарасевич, яка писала “... не лишалось сумніву, що його талант належить до тих, яких лише кілька видає з себе народ на століття і які творять велику літературу”. Світ знає Уласа Самчука не лише як письменника, але і як публіциста та редактора. Він співпрацював з такими часописами: “Наша бесіда” (Варшава), “Літературно-науковий вісник” та “Дзвони” (Львів), “Самостійна думка” (Чернівці), “Розбудова нації” (Берлін) та “Сурми”, який не мав постійного місця перебування. З усіма цими часописами, окрім першого названого, письменник співпрацював з 1929 року. З 1941 по 1943 рік Улас Самчук був редактором газети “Волинь”.

Обсяг (а він надзвичайно широкий) написаного Уласом Самчуком розглянути у методичних матеріалах неможливо. Мета матеріалів зацікавити читача, привести його до створеного цим визначним письменником світу, допомогти зробити перший крок до глибин мистецької аури відомого українця, ім'я якого так довго замовчувалось і заборонялось на його Батьківщині. З метою широкої популяризації хоча б однієї сторінки письменницького подвигу Уласа Самчука пропонуємо одну із бібліотечних

форм – вечір однієї книги, а саме: роману прозаїка Самчука “Марія”. Назву цьому заходу пропонуємо дати:

КРИК ІСТОРІЇ

(Унаочнити вечір необхідно розгорнутою ілюстративною виставкою, де б експонувалися всі твори автора. Зважаючи на зміст творів (а тематика їх різноманітна: це історія України, та її боротьба за незалежність; це війна та її криваві наслідки, що залишила вона; це роздуми самого автора та його персонажів про майбутнє) захід повинен бути озвучений мелодіями, співзвучними цьому змісту. Ведучими вечора можуть бути бібліотекарі, вчителі. Запросити на нього потрібно обов’язково очевидців тих страшних подій, які називають тепер геноцидом проти української нації).

(Звучить сумна українська мелодія, на її фоні)

Вед. Роман Уласа Самчука “Марія” вважають найсенсаційним з-поміж усіх творів цього письменника, романом-спалахом. Вогонь його обпікає тією страшною правдою, яка у нього палає – це трагедія українського народу, на долю якого випало винести голодомор 1932-1933 років. Саме це і є темою роману “Марія”.

(Звучить “Реквієм” Моцарта)

Вед. 11 мільйонів життів українців забрав голодомор. Ця жахлива статистика вражає, б’є по душі кожного, хто ту душу має. Володіє нею і письменник Улас Самчук. Горе рідного народу не могло не відгукнутись у ній. Як відгомін і народився, точніше, спалахнув роман його під назвою “Марія”. Героїня твору Марія, котра проходить крізь муки, голодомору, які забирають у неї спочатку батька, а потім - матір, символізує собою Україну.

Читець

Улас Самчук.

(Уривок з роману “Марія”).

Марія простягає перед собою руки і тільки кличе маму. А вдень знову у хаті повно люду, знов Марія перелякана й голодна у запічку. На довгому столі, вся в білому, обтикана свічками, лежить мати. Марія боїться плакати. Мати сплять. Чого мати так довго сплять на столі і нащо горять свічки?

Вед. “Нащо горять свічки?” Цього не могла збагнути мала Марія. “А скільки тих свічок ще горіло? Нащо вони горіли?”, – запитує уже нове покоління, замислюючись над трагічною долею історії України. До такої думки спонукає роман Уласа Самчука “Марія”. Побачив світ цей твір 1933 року, як кажуть, пройшов по свіжих слідах трагедії.

(Звучить одна із печальних українських пісень - голосіння)

Вед. Сирітська доля Марії така важка, як у кожної сироти. Такою її показує письменник Улас Самчук у своєму творі-спаласі “Марія”.

Читець

Не все Марія співає. Часом зіпреться щось під горлом, збереться жаль, і ллються вони – дівочі, рясні й гарячі... Але не тому Марія плаче, що сирота. Ні, Марія не тому плаче. Марія плаче, коли на широкому світі тісно стає, а душа вимагає простору. Сини й дочки Мартина по школах розуму набираються. А де ж набратися його Марії?

Вед. У романі Уласа Самчука “Марія” однією із головних тем піднімається і тема освіти для народу. Саме брак її дозволяє гнобити народ, знущатися над ним. Тому, волею автора, Марія, ставши матір’ю, мріє своєму сину Роману дати освіту. “Як виросте, дамо його, Гнате, на школи”, – каже Марія своєму чоловікові. Та не судилося. Смерть відібрала у них Романа. Доля Марії, як і України, майже вся позначена втратами. Помирають ще двоє дітей, серед них і дочка Надія... Вмерла у Марії надія на щастя, на добру долю... А доля! Вона веде Марію до першої любові – Корнія, служба в армії якого зовсім змінила. Він і на Марію дивиться як на власність.

Читець

Марія впертою працею, самовідреченням добилася нарешті права бути законною власністю свого чоловіка. Не чула границь і радості. Весь час хотілося кликати це ім’я – Корній.

Вед. Глибокий філософський підтекст роману “Марія” розповідає про важке, безпросвітне життя головної героїні, яка уособлює собою Україну. Але закони життя ще ніхто не переступив, не зламав. Воно вічне, як і світ. Воно рятується! Бо життя!

Читець

Родився синок. Марія хотіла назвати по-своєму. Але Корній спротивився. Мав на флоті найкращого приятеля Демку. Охрестили Демком. Марії це ім’я не зовсім подобається, але раз хоче батько... Що може вона проти батька?

Вед. Великою, виснажливою працею добилися статків Марія та її чоловік Корній. Але все це перекреслила війна. І знову заручниками цієї страшної біди стає Марія. Корнія забирають на фронт. Хтось підпалює хату Марії, вона разом із дітьми – Демком, Максимком та Надійкою залишаються під плотом. Але жадою до життя перемагає. Хату відбудовано, повертається із війни Корній. Він “почесний чоловік у громаді”. Народжується син Лаврін... Але! Прийшов 1914 рік.

Читець

Йшла велика війна. Забирали все нових новобранців. Йшли маленькі хлопчики, старі батьки. Середній син Марії пішов добровольцем... від Демка ніяких вісток.

У селі тиша і смуток.

Вед. Правда говорить устами роману “Марія”. Біда за бідою переслідує головну героїню твору. Рідний син Максим виганяє батьків, Марію і Корнія, з хати. Народжується конфлікт між рідними братами Лавріном і Максимом. Голод наступає на село.

Читець

- Кажеш, нема надії? Йшов ото і трьох зустрів. Несли на кладовисько. Вже мруть. Діти мруть...

Вед. Сумні події знову ведуть читача сторінками роману “Марія”. Він оповідає про останні дні головної героїні. “Корній подибав просто у поле, за ним, опустивши голову і хвоста, волікся пес. Більше вони не вернулися.”

Читець

Тридцять днів гаснула сама Марія – покинута, одинока. Заходяче сонце не забуло Марії, заглянуло до неї і довго цілувало її сухе жовте обличчя. Розплющила востаннє очі і всміхнулася. І чим більше западало сонце, тим ширше і ширше відкривалися очі. Повільно наступала ніч... Ніч вічності...

Вед. Роман Уласа Самчука “Марія” став тим спалахом, який освітив і розбудив свідомість поколінь, аби трагедія, що спіткала Марію, більше ніколи не повторилась на нашій землі.

Уласа Самчука, твори якого є відображенням та висвітленням української дійсності 30-их років минулого століття, називають апостолом чистої правди. А правда, як ми знаємо має право на життя. Щоб вона жила, її доля та обличчя повинні знати люди. А сторінки романів та спогадів відомого в світі українського письменника Уласа Самчука є своєрідними фотознімками долі та обличчя тієї правди. Донести ці “знімки” до читача покликана кожна бібліотека, бо саме їхнім обов’язком є популяризація творів. Книжкова виставка одна із найрозповсюдженіших форм, яка служить цій меті. Пропонуємо назви книжковим виставкам:

- **Епохальність творчості Уласа Самчука**
- **Устами історії України**
- **Коли починають говорити гори**
- **Правда, що встояла над прірвою**
- **Крізь забуття до пам’яті.**

ОСНОВНІ ТВОРИ ПИСЬМЕННИКА:

1. Самчук У. Волинь: Роман у 3-х ч.- Т.1.- К.: Дніпро, 1993.- 574 с.
2. Самчук У. Волинь: Роман у 3-х ч.- Т.2.- К.: Дніпро, 1993.- 334 с.
* * *
3. Самчук У. Марія; Куди тече та ріка.- К.: Наук. думка, 1999.- 416 с. - ("Б-ка школяра").
4. Самчук У. На білому коні. Спомини і враження // Дніпро.- 1993.- № 7-9.- С.68-92
5. Самчук У. На коні вороному. Спомини і враження //Дзвін.- 1994.- № 6, 7, 8.- С.77
6. Самчук У. П'ять по дванадцятій. Записки на бігу: [Щоденники] // Дзвін.- 1995.- № 4.С.94-105; 1995.- № 6.- С.113-124
7. Самчук У.Чого не гоїть огонь: Роман.- К.: Укр. письменник, 1994.- 234 с.
* * *
8. Сім листів Уласа Самчука до Євгена Маланюка // Сучасність.- 1996.- № 3-4.- С.140-144
* * *
9. Самчук У. Нарід чи чернь? // Дивослово.- 1996.- № 3- С.30

ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ:

10. Самчук Улас, прозаїк, журналіст і публіцист // Енциклопедія українознавства.- Перевид. в Україні / За ред. В.Кубійовича.- Львів, 1998.- Т.7.- С.2704
11. Самчук Улас // Універсальний словник-енциклопедія / Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М.Попович.- К., 1999.- С.1199
12. Улас Самчук (1905-1987) // Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн.: Друга половина ХХ ст.: Підручник / За ред. В.Г. Дончика.- К., 1998.- Кн. 2.- С.227-230
13. Самчук Улас Олексійович (Український письменник) // Провідники духовності в Україні: Довідник / За ред. І.Ф. Кураса.- К., 2003.- С.302-304
14. Костюк Г. Улас Самчук // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст: У 3-х кн.- 1994.- Кн. 2.- С.499-514
* * *
15. Абліцов В. Війна - явище тимчасове, книга - вічне: Маловідоме про У.Самчука // Голос України.- 1995.- 1 лип. (№ 120).- С.15
16. Бабій С. Дермань, дорога до Самчука: [До 90-річчя від дня народження] // Дзвін.- 1995.- № 1.- С.105-107
17. Безхутрий Ю. Коні Уласа Самчука: [Життя і творчість] // Березіль.- 1996.- № 5-6.- С.164-179
18. Бернадська Н. Літописець українського життя ХХ ст.: [Про У. Самчука] // Укр. мова та літ.- 2000.- лют.(№ 5).- С.9

19. Герц М. "Бог уложив у мої руки перо...": [Громад.-політ. і культ.-освіт. діяльність У.Самчука] // Рідна школа.- 1997.- №11.- С.12-16
20. Жулинський М. "Я був повний Україною...": [До 90-річчя від дня народження У.Самчука] // Літ. Україна.- 1995.- 30 берез. (№ 11).- С.2
21. Кирилюк В. Олена й Улас: година сподівань і випробувань: [Про У.Самчука і О.Телігу] // Літ. Україна.- 2002.- 30 трав. (№ 20).- С.7
22. Кузьменко С. Спогад про письменника: [Уласа Самчука] // Жіночий світ.- 2001.- квіт.- черв. (ч.2).- С.28
23. Кузьменко С. Таким був Улас Самчук // Березіль.- 2001.- №1-2.- С.183-185
24. Кузьменко С. Улас Самчук: [Про нього] // Сучасність.- 2000.- №11.- С.137-138
25. Мовчан Р. "Гомер українського життя ХХ ст.": [Улас Самчук] // Укр. мова та літ.- 1997.- (№ 25-28).- С.46-51(Вкл.).
26. Пінчук С. Дві епохи Уласа Самчука // Вітчизна.- 1993.- № 11-12.- С.141-146.
27. Пінчук С. Улас Самчук: [Життя та творчість укр. письменника] // Рідна школа.- 1999.- № 9.- С.9-11.
28. Пінчук С. Улас Самчук [Про укр. письменника] // Слово і час.- 1995.- № 2.- С.11-17.
29. Розумний Я. Улас Самчук (1905-1987) // Сучасність.- 1987.- Ч.12.- С.30-34.
30. Салига Т. Великій руїні він прагнув протиставити велику літературу: [Про У.Самчука] // Урок української.- 2001.- № 1.- С.47-48.
31. Степанишин С. Гомер із Волині: Улас Самчук: письменник, публіцист, патріот // День.- 2004.- 14 трав. (№ 82).- С.8.
32. Поліщук Я. Формули ідентичності Уласа Самчука на тлі доби // Дивослово.- 2004.- № 7.- С.26-29.- Бібліогр.: 12 назв.
33. Шерех Ю. Спроби дружніх портретів: [У.Самчук] // Сучасність.- 2000.- № 5.- С.126-131.

* * *

34. Бончева Г. Вічне дерево Маріїного життя: Урок літератури із використанням образних опорних конспектів, 11 клас: [Роман "Марія"] // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімн., ліцеях і колегіумах.- 2004.- №3.- С.38-43.
35. Гон М. Роман Уласа Самчука "Волинь" // Слово і час.- 1997.- №8.- С.72-75.
36. Драчук Л. Народні звичаї і обряди у романі Уласа Самчука "Марія" // Рідна школа.- 1998.- № 11.- С.12-15.
37. Кизилова В. Роман Уласа Самчука "Морозів хутір". Специфіка оповідного канону // Слово і час.- 2001.- № 4.- С.69-72.
38. Кузьминець Л. Українська людина на зламі століть і епох: [Улас Самчук, роман "Марія"] // Історія в школі.- 2002.- № 1.- С.30-34.
39. Кулинич В. Роман "Марія": історія створення, зміст і проблематика. Філософська система духовності українського селянства на сторінках

роману: [У.Самчук, роман "Марія"] // Укр. мова і літ. в школі.- 2001.- № 5.- С.26-28.

40. Сірик І. Якщо будемо нічим - нічим і залишимося: [У.Самчук, роман "Марія"] // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімн., ліцєях і колегіумах.- 2001.- № 6.- С.66-68.

41. Слоньовська О. Аве, Маріє! (Розгляд роману Уласа Самчука "Марія") // Дивослово.- 1995.- № 7.- С.40-43.

* * *

42. Александрова Г. Список літератури про життя і творчість Уласа Самчука // Укр. мова та література.- 2000.- лют. (№ 5).- С.9.

* * *

44. Улас Самчук (1905-1987) // Повернуті імена: Рек. бібліогр. покажчик. - Вип. 3.- К.,1994.- С.63-69.

ЗМІСТ

Літературна діяльність Уласа Самчука.....	
Часописи, в яких друкував свої твори Улас Самчук.....	
Крик історії.....	
Література.....	

ВІДДРУКОВАНО НА ОБЛАДНАННІ

Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Івасюка
58000, м. Чернівці, вул. О.Кобилянської, 47, тел.: 52-62-05

Наклад 20.

2005 р.